

פַּרְעָהָן, שָׂנָן

אלוסטרויטער פִּיאָפּוֹלֶר-וַיִּסְרָאֵפַּטְלָעַכְד זְשֹׁוֹרָאֵל פָּאָר הַיְּזֻעָּנָע אָן מַעֲדִיצְיָן

געאג'ינְדְּנָט פֿוֹן דָּר צְמָח שָׁאָבָּאָד
צָעַנְנוּרָאָל-אָרְגָּאָן פֿוֹן דָּעַל גַּעַדְעַלְשָׁאָפְטָן
צְוַפְּאָרָהִיתָן דָּאָס גַּעַזְוָנָט פֿוֹן דָּעַר
יְדִישָׁעָר בְּאָפְעַלְקָעָרוֹנוֹג אָזָעָן

אָפְרִיל 1940



שְׁטוּנְדִּיקָע מִיטָּאָרְבָּעַטָּעָר

דָּרְאָלְאַלְשָׁוֹאָנְגָּעָר סְדָרְחָ. אַסְטְּרָאוּסְקִי
דָּרְאָאָיְט סְדָרְבָּ. בְּלִיוֹדוֹ סְדָרְיָ
בְּרוֹצְקוֹס סְדָרְיָ. בְּבִיעָר סְדָרְגָּ. גַּעַרְשָׁוֹן
דָּרְאָגְאַלְמָאָן סְדָרְיָ. גַּעַלְמָאָן סְדָרְיָ
אַהֲרָהָאָרָן סְדָרְיָ. גַּוְלְמָאָן סְדָרְיָ
וְיִינְשָׁעָלְבָּוּס סְדָרְאָ. יַאֲקִיר סְדָרְדָּ
יַעֲדוֹאָגְבָּנִיק סְדָרְשָׁ. לְאַקְעָרְמָאָן סְדָרְהָ. מָגָּז
לְדָרְבָּ. סְאַלְאַוִּיטְשִׁיק סְדָרְמָ. סְוְדָאָרְסִיק
דָּרְאָ. עַלְיָאָסְבָּעָרָג סְדָרְיָ. פִּיגְעָנְבָּעָרָג
דָּרְלָ. פִּינְקָעְלָשְׁתִּין סְדָרְאָ. קָאָפְלָאָן
דָּרְהָ. קָאָוּאָרְסִיק סְדָרְיָ. רָוּבָּן
פְּרָאָפּ. שְׁנַיְאָרְסִיךְ סְדָרְיָ

No 4

כ. ה ע ר מ א

בְּלִיטִים

(2טער רעפארטאוש)

1. אולוי ירחם!

– די ווילנער פְּלייטים האבן שווין געפָאקט און געמאָלט–
זאגט צו מיר אַ פְּלייט – פון דעסטוועגן קענען זיַּיך נאָך אַלְּץ
נייט שטעלן אויף די פִּיס, אַ קְּלִינִינִיקִיט, מיטצומאָקָן די קִינְדְּרָעָר
קְרָעָנָק פון אַ פְּלייט! ...

– ערשות וווען מיר ווועגן זיַּיך שווין אַ שטעל טָאנְן צְרוּיק
אויף די פִּיס – זאגט ער וויתער – וווען קומען די אַמְּתָעָן
די „נאָסְטָאַפְּאַשְׁטָשָׁע“ (ער מאָקט נאָך געוויסע ווילנער יידֶן)
פְּלייטים-צְרוֹת.

זַיְּעַר אַ סְּקָאַמְּתָאָה אֵין דָעַם פָּאַרְהָאָן:
יעַדְרָע פְּלייט האָט זַיְּשָׂוִין דָא, וַיְּעַס אֵינוֹ, אַיְּנְגָּעָרְדָּבָּט,
געַבְּגָּדָן אַ דָּאָך אַיְּבָּרָעָן קָאָפָּה, באָקְוּמוּן אַ שְׂטִיקָל מְלָבָּשׂ,
אַ מִתְּאָגָּאָה אֵין אַ לְּיָד, בְּיִגְּעָקָוּמוּן די רַעֲגִיסְטְּרָאַצְּיעָן נְוּמָעָר
אַיְּנוֹס, שְׁוִין מִתְּגָּעָמָאָכָּט די רַעֲגִיסְטְּרָאַצְּיעָן נְוּמָעָר צְוּוֹי אַוְן...
עַס אֵינוֹ נאָך אַלְּץ נִיט פָּאַרְבָּיִט די קִינְדְּרָעָרְקָעָנָק פון פְּלייט –
אויף די פִּיס שְׁטָיִיט ער נאָך אַלְּץ נִיט...
דעַר ווַיְּנְטָרָע אֵין גְּעוּוֹן אַיְּסְעָרְגָּעָוְנוּיְּנָעָך שְׁוּוֹרָעָר –

וַיְּיָאַיְּחָד צוֹהָבָּעָס די הַאַלְּבָּב – נַאֲקָעָט פְּליִיטִים. נִיט גַּעֲקָט
אויף די פְּרָעָסְטָן, ווַיְּגַעַּן דָאָך די גָּאָסְטָן גְּעוּוֹן פּוֹל מִיט פְּליִיטִים.
עַפְּסָס האָט זַיְּגָּעָרְבָּן, עַפְּסָס האָט זַיְּגָּעָרְבָּן, עַפְּסָס האָט זַיְּגָּעָרְבָּן –
הַאָט זַיְּגָּעָרְבָּן זַיְּגָּעָרְבָּן:

וְאַס אַיְּגָּנְטָלְעָך?

גַּאֲרָפְּשָׁוֹט:

– וַיְּיָאַיְּחָד מַעַן דָעַן אַיְּנְזִיכְּן?

דעַר טַעַלְגָּנָרָאָך – אַפְּטִילָאָך אויף דָעַר פָּאָסְטָן אֵין שְׁטָעָנְדִּיק
פוֹל, אַיְּבָּרְפָּוְלָט, אַיְּנְגָּר אֵין מְקָנָה דָעַס צְוּוֹיִתָּן, צְוּלִיב וְאַס? –
ער וְוַיְּסָאַלְיָין נִיט. דָעַרְוִילִיאָה אוֹר אַס מְקָנָה:
– אַהָאָ, ער טַעַלְגָּנְרָאָפְּרִיט קִיְּן אַמְּרָעִיקָּה!

– אַט זַעַסְטָן, יְעַנְּרָה הַאָט באָקְוּמוּן אַ טַעַלְגָּנָרָאָמָעָ
פָּוֹן פָּאַלְעָסְטָנִינָה.

יעַדְרָע אַיְּנְגָּר וְאַלְּט דָא גַּעַוְאָקָט טָאנְן דָאָס, וְאַס עַס
טוֹט דָעַר צְוּוֹיִתָּר. יְעַדְן אַיְּנְגָּעָם דָאָכָט זַיְּיך, אָוּ ער אֵינוֹ אַפְּגָּעָ...
נָאָרָט, אָז יְעַבְּט דָאַ דָעַרְפָּוְן, וְאַס יְעַדְרָע בְּעַסְעָר...
מַעַן לְעַבְּט דָאַ דָעַרְפָּוְן, וְאַס יְעַדְרָע בְּוַיִּט זַיְּיך אַוְסָה
אַהָאָפְּעָנוֹגָה:

– אַ פְּעַטְעָר אֵין אַמְּעָרִיקָּה...
– אַ בְּרוֹדְרָע אֵין אַרְגָּנְטָנִינָה...
– סְעַרְטִיפִּקְאָט ...

– אַן אַפְּדִּיוֹוִיטָה...

– אָוּן יְעַנְּרָה לְוִיפָּט אַרְוָם אַיְּבָּר דָעַר שְׁטָאָט. יְעַדְרָע האָט
אַ סְוּד אָזְן יְעַדְרָע טְרָאָגָט זַיְּיך מִיט אַיִּם, אַוְנְטָרְשְׁטָעְלְנְדִּיק
דָעַרְוִילִיאָה אָזְן אוֹיְעָר צוֹ דָעַם, צוֹ יְעַנְּרָה, צוֹ אַלְּעָל, בַּיִּזְעָמָן
עַס בְּאַוְוִיזְיָז זַיְּיך אַוְיִפְּנָן בְּנָסָה אַ שְׁמִיכָּל...

– אַהָאָ ער שְׁמִיכָּלְטָה!

אַולְיִי יְרָחָם! וַיְּיָאַיְּחָד מַעַן לְעַבְּן אֵין האַפְּעָנוֹגָה?
אוּן מַעַן לְעַבְּט מִיט–דָעַט דָאָזְנִיקָן מְנַחָּמָה-מְעַנְּדָעָשָׂן וְוּונְטָשָׂן,
אוּן פָּוֹן עַרְגָּז-זַוְּוּס וְעַט שְׁוִין קְוּמוּן דָאָס גְּרוּסָה גְּעוּוֹינָס, דָעַר
סְעַרְטִיפִּקְאָט, דָעַר אַפְּדִּיוֹוִיטָה.
אַ רְחָמָנוֹת, נְעַבְּעָן...
אַולְיִי יְרָחָם! ...

די בְּלָעַטְעָר פָּוֹן דָעַר אַזְוִי גַּעֲרָוְפָּעָנָעָר „אַפְּיִישָׁר פִּיאַקָּעָ“
זַיְּגָּעָנָעָן לְאַגְּנָקְיָקָעָ, עַטְוֹזָס פְּלִישִׁיקָעָ, הַאָרְצָן = אַדְרָע נִירָן =
פְּאַרְמִיקָעָ; די אַיְּבָּרְשָׁטָע אַיְּבָּרְפְּלָאָקָעָ פָּוֹן די בְּלָעַטְעָר אַיִּוֹ
טוֹנְקָלְגָּנְרִין, מִיט אַ „זַיְּלָבְּעָרְנוּם“ פְּלָאָקִין רֻעָם, די אַוְנְטָרְשָׁטָע
אַזְוִי קְאַרְמִיזְוִיט. אַיִּן וְוַיְּלָדוֹן צְוּשָׂאָנדָן וְזַקְּסָּטָה
שְׁעַדְלָעָך בִּים צִיקְלָאָמָעָן – צִיקְלָאָמָן. אַיִּן סִיצְלִילִיעָ
אַנְתָּהָאָלָטָן אַ גִּפְּטִיקָעָ סִובְּסְטָאָקָעָ – צִיקְלָאָמָן. אַיִּן
וּוְרָעָן דִּי אַגְּנָטְעָרְדִּישָׁע טִילְעָן פָּוֹן צִיקְלָאָמָעָן בְּאַגְּנָצָט צְוּשָׂאָנָדָן =
בְּאַטְוִיבָן פִּישָׁ, פָּוֹן דִּי בְּלוּוּסָה, דָעַרְחוּפָט אַיִּן פְּרִישָׁן צְוּשָׂאָנָדָן,
בְּרָעָכָט מַעַן אַוְן מִקְּרִינְגָּט אַן אַנְצִינְדָּוָגָן פָּוֹן מַאְגָּן; די טִיְּפָן
פָּוֹן צִיקְלָאָמָעָן, וְאַס וּוְרָעָט בַּיִּזְעָמָן אַגְּנָדוֹ אַפְּט קוֹלְטִיָּה
וּוְרָטָה, אַיִּוֹ אַ סְּפָעַצְיָעַלְעָרְסָרְפְּרִימְוּלְקָעָ (Primula obconica) מִיט צִיקְלָאָמָעָן
פְּוּרְפְּרָוְנָעָ אַדְרָע מִיט רְוִיטָע בְּלוּמְוֹעָן.

דעַר דָּזְוָקָעָר גְּעוּוֹיִקָּס, וְאַס שְׁתָגָמָט פָּוֹן טִיבָּעָט, אֵין
אַרְאַפְּגָּעָרְבָּאָכָּט גְּעוּוֹרָן קִיְּין אַיְּרָאָפָּעָ עַרְשָׁת אֵין יָאָר 1880,
וּוְמַהְיָבָט אַיִּם אַן קְּוֹלְטָוְיָוִין בְּיָזָן דָאָנָקָעָ שִׁינְעָן בְּלוּמְעָן =
טְרוּבָּוֹן, וְאַס דָעַרְגָּיָעָן בְּיָזָן 10 צְמָה דִּי לְעָגָן – אֵין אַלְּעָלָעָנִים
שְׁאַטְּרָוְגָּעָן פָּוֹן רְוִיט, בִּיאָלָעָט אַרְוָן בְּלָעַנְקָעָט. פְּיִידָעָר וּוְרָעָן פָּוֹן
די הַעֲרָעָעָן, מִיט וּוְעַלְכָעָ דָעַר גְּעוּוֹיִקָּס אַיִּין בְּאַדְעָקָט, אַיְּנְגָּעָן
טִילְעָט סְוּבְּטָאַגְּנָצָן, וְאַס וּוְרָקָן רִיצְנָדִיק אַיִּין דָעַר הַיִּט פָּוֹן
אַיְּנְגָּעָן מַעְטָנָשָׁן, צְרוּיָּס הַוִּיחָדָה – אַוְיסְתִּין אֵין
אַנְצִינְדָּוָגָן פָּוֹן, דִּי אַוְיגָן. מִדְּאָרָף וִיך מִיט פְּרִימְוּלְקָעָ
בְּאַרְיוֹנוֹג אַנְטָאָן העַנְטָשָׁקָעָס אַדְרָע בְּאַגְּיָינְצָה – מִיטְלָעָן
מַאְשִׁין-אַיִּיל אַדְרָע וּוְאַשְׁן דִּי העַנְטָמָת מִיט אַלְּקָאָהָל אַדְרָע
אַיִּין וּוְאַלְּטָט נִיט גְּעוֹזָאָט, אַז מִין הַיְּנִטְקִיר אַרְטִיקָל וְאַלְּ
גָּרָם זַיְּנָן צְוּ אַגְּזִיטִיקָן פָּוֹן אַונְדָעָרָע וּוְזַיְּנְגָּעָן דִּי שִׁינְעָן
דָעַקְאָרְטִיוּוֹעָ. גְּעוּוֹיִקָּס, פְּאַרְקָרְעָט זַוְּלָן דִּי אַלְּעָנְדָעָרָע,
צִיקְלָאָמָעָס אַוְן פְּרִימְוּלְקָעָס פְּאַרְבְּלִיבְּגָעָן אַוְיך אַיִּיך וּוְיִתְעָרָע
צְוּשָׂה אַנְדָעָרָע שְׁטוּבִיְּקָעָ אַזְוִיְּמָעָן צִיקְלָאָמָעָן צְפָעְלִיקָעָס
אַיִּסְמָעָרְקָוָם מַזְכָּן, אַז מִדְּאָרָף וִיך מִיט אַרְיִינְפָּאָלָן אֵין
זַוְּלָן דִּי בְּלָעַטְעָר אַזְוָן בְּלָעָמָן צְוּ אַלְּעָלָעָן נִיט אַרְיִינְפָּאָלָן
דִּי הַעֲנָטָן פָּוֹן אַקְּיָּהָה, וְאַס הַאָט אַלְּבָעָמָן לִיב אַלְּעָלָעָן צְוּ נִעְמָעָן אַנְמִילָּה;
זַוְּלָן דִּי אַרְיִינְגָּעָוְזָרְפָּעָנָעָ בְּלוּוּסָה פָּוֹן צִיקְלָאָמָעָן צְפָעְלִיקָעָס
דָעַרְגָּיָעָן צְוּ אַרְעָמָן אַוְיִפְּנָן טִישָׁ, אַז בִּים וּוְאַשְׁן פְּרִימְוּלְקָעָס
אַזְוִיְּמָעָן אַפְּרִילְפְּלָאָקָט שְׁאַדְתָּן נִיט אַפְּצָוְהָיָטָן, צְיִדְעָן
אַיִּין פָּאָרָם פָּוֹן העַנְטָשָׁקָעָ אַדְרָע פָּוֹן דָעַיְנְפָּעָקִיעָ-פְּזִיסִּיקִיָּן.

הַאַנְדָּלָס – גַּעַזְעַלְשָׁאָפָּט

Pilnoji
B-vé

„Lietanglis“

קָרְנוֹאָס, דָאַקְּאָנְטָא 13. טֶלְלָה 21377

טֶלְעָגָן – אַדְרָע: „Lietanglis“



אנְטָרָאַצִּיט, קְוִילְן, בְּרִיקְעָטָן, קְוִילְן פָּאָר
שְׁמִידָן, קָאָקָס, רְוִיאָאִיזָן אָזְוָן.

טּוֹר פֿאַבָּרִיךְ אַקְצּ. „NEMUNAS“ גַּעַן.

פֿרְ אַדְוֵ צִירְט
וּאַלְעָנוּ, הַאלָּבּ - וּאַלְעָנוּ אָוָן בְּאֶוְלָנוּ שְׁטָאָפּן.
צַו פְּרָאָדוֹצְרִין וּוֹעַט בְּגָנוֹצְטִין דִּי בְּעַסְעָרָעּ רְוִיְשְׁטָאָפּן
הַעֲכְסְטָעּ קַו אַפְּיִיט עַט פָּוּן דִּי אַוִיסְאָרְבָּעְטוֹנוֹגְעָן.

פֿאַדְעָרֶט אַיְן אַלְעָ מְאַנוּפְאָקְטָוּרּ - גַּעַשְׁעָפְטָן
די מְאַטְעָרִיאַן פָּוּן „NEMUNAS“.

אַנְגְּרָאַלְגָּרְבָּעָן
קָאַוְבָּאָסּ, דְּאַוְקָשָׂאָסּ גָּאָסּ נָרּ, 23959

אַטּ קְלָעָרְן זַיְיָ אָוְגְּדוֹן אָוִיחָ:

- וּוֹעַן אִיר זַאְלָט בְּאַקְוּקָן דִּי וּוֹעַשּׁ?

- שְׁמוֹצִיךְ אִיז נִיטְ קִיְין וּאַרְטָא אָוִיךְ צַו בְּצִיכְיְבָעָן עַסּ...

- וּוֹעַן אִיר זַאְלָט וּוֹעַן דֻּעָם צְוָתָאנְדּ פָּוּן דִּי וּוֹעַשּׁ, וּיְיָ

קָעָן מַעְן אַזְוִינָן וְאַגְּן?

אוֹן אַ וּוֹעַשּׁ שְׁלָעָפּט אַרְחָסּ פָּוּן אִיר בְּאַלְיָעּ אַ שְׁטִיקָעּ
וּוֹעַשּׁ, וּוֹעַגּן וּוֹעַלְכָן סְאַיְזָן שְׁוֹועָרּ צַו זַאְגָן, צַיְ דָּאָסּ אִיז אַהֲםָדּ,
צַיְ אַיְזָן דָּאָסּ...

דָּעָר פְּרוֹאָלְטָעָרּ טְבִיטָשָׁט אָוִיסּ:

- אַיְינְגְּנְטְּלָעּ הָאָטּ מַעְן פְּרָאָיְקְטִירָט אַיְינְגְּנְשְׁטָעָלּ בְּנִי דָעָר
וּוּשְׁעָרִי אַ פְּוֹנְקָטּ וּוֹאָסּ זַאְלָטָעּ. עַסּ וּוֹיְזָטּ זַיְקָעָרְ אָרוֹיִטּ,
אוֹן מַעְן דָּאָרְפָּהָדּ דָּאָ פְּאָרְרִיכְטָן 90 פְּרָאָצְעָנְטָן פָּוּן דִּי וּוֹעַשּׁ. וּוֹעַרְ אִיז
דָּאָסּ בְּפּוֹחָהּ? — דָּאָסּ וּזַאְלָטָדּ דָּאָקָר אָוְגְּדוֹן אַיְינְגְּנְשְׁלוֹנוֹגְעָן אַ רְיִיךְ
בּוֹזְוּשָׁטָעּ. פָּוּן וּוֹאָנְגָעָן זַאְלָטָדּ נִעְמָעָן גַּעַלְתּ דָעְרוֹףָהּ?

- מִיר פְּאָרְנִיצְן דָּאָ—זַאְגָן. דָעָר פְּרוֹאָלְטָעָרּ אַהֲלָבָן טָאָן
זַיְיָ אַ חְוּדְשָׁ. 12 פְּרָעָסְטָרָס אַרְבָּעָטָן צַו 24 שָׁהָא אַיְן מַעְתָּעָתָה.
פְּדִי צַו קָעָנְגָעָן אַלְמָעָן בְּאַדְינְגָעָן צַו דָעָר צִיטָטָ, וּבְיָנָעָן מִיר
בְּעוּוּן גַּעַזְוּגְוּגָעָן אַיְינְצִישְׁטָעָלּ אַ מַעְכָּגָנִיםּ, וּוֹאָסּ זַאְלָטָדּ אָוִיךְ
אַ שְׁגָעָלָן אָוְן טְרִיקְעָנְגָעָן דִּי וּוֹעַשּׁ. מִיר הַאָבָן שְׁוִין דָעְרוֹגְיִיכְטָ
דַּעַם מַאֲקִסְטָמָוּם — 3 שָׁהָא דָוִיעָרָט דָאָסּ אַוִיסְטְּרִיקְעָנְגָעָן
אַ טְרָגְוּסְפָּאָרָטָם וּוֹעַשּׁ.

פְּאָרָהָאָן דָּאָ אַיְיךְ סְפָעְצִיעָלָעּ מַאֲשִׁינְגָּס אָוִיךְ אַיְצְזְוּדְרִיעָן
דִּי וּוֹעַשּׁ, זַיְיָ פְּאָרָשְׁפָּאָרָן אָוְגְּדוֹן 75 פְּרָאָצָגּ אַרְבָּעָטָן. דָעָר אַעֲזָעָטָן, טָאָזָן —
גְּרוֹיִיסְטָן זַיְקָעָרְ פְּרוֹאָלְטָעָרּ — קְלָעָרְטָן. אַיְצָטָן צַו מַעְכָּגָנִירָן דִּי
אַגְּנְצָעָזָן וּוּשְׁעָרִי, קְיִיפָּט אַיְצָן מַאֲשִׁינְגָּס אָוְן בְּיִתְדָּעָם אַקְאָגָלּ — דָאָסּ
וּוֹעַט נָאָךְ מַעְרָפְאָצִינְגָּלְיוֹרָן אָוְן פְּאָרָשְׁגָעְלָרָן אָוְגְּדוֹעָרָ אַרְבָּעָטָן.
מִיר קְוָקָעָן זַיְקָעָן צַו דִּי וּוֹעַשּׁ: רְיִין, גַּעַוְאָשָׁן אָן כְּלָאָר
אוֹן... דִּי וּוֹצִין אַיְן דָעָר דִּי גַּיְיָעָן אָן אַוִיפָּהָבָהּ.

דִּי בְּרִיְילָן, וּוֹאָסּ נִעְמָטָן אַן וּוֹעַשּׁ צַוְמָה וּוֹאָסּ, קְלָעָרְטָן אָוִיךְ
אַזְוּוֹנָעָן צְעִירְסְעָנָעָן וּוֹעַשּׁ אַיְזָוּעָרָן צַו וּוֹאָשָׁן. צַוְיִיְגְּנָעָרָעָ
פְּלִיְיטָמִים הַעֲלָמָן אִיר אַוְנָטָעָרָ:

- אַזְרְבָּאָ, גַּיְטָמִיר טְאָקָעָ אַ קְוִוִּיטָ אַן פְּלִיְיטָמִים
אַקְמִיטָעָטָן. אַפְּשָׁר וּוֹעַט מַעְן דָּאָרְטָטָ קְרִינָן אַ העֲמָדָה?

אַגְּזִוְוּתָעָרָטָן כְּאָפְטָ אַוְנָטָעָרָ:
- חַבָּר, שְׁרִיבְטָטָ אַ פְּרָאָשְׁעָנִיעָ אָוְן לִיְגָטָטָ בְּנִי דָאָסּ

הַעֲמָדָה אָוְן אַיְזָוּעָרָ וּוֹעַט אַוְנָטְרָוּגְזָטָן אַ חְוּדְשָׁ, דָאָזָן...
- דָאָן וּוֹעַט אִיר בְּאַדְינְגָעָן אַן אַפְּזָוָגָן — הַאָלָט אַוְנָטָעָר
דָעָר עַרְשְׁטָעָרָ...

דָעָר פְּלִיְיטָמִים-עוֹלָם אַיְזָן, וּיְמִיר וּגְעָן, פְּרִיְלָעָט אַן וּוֹיְצָלָט
זַיְ אַיְפָן חַבְּבוֹן פָּוּן דָעָר פְּלִיְיטָמִים-נוֹיִטָן.

2. מַעְ „סְקָאָלְבִּיקְלָעְוָונָטָן“

מִיט וּוֹאָסּ פְּלִיְין פְּלִיְיטִים אַוְיסּ זַיְעָרְ טָאָגָן?
יַדְוָן גַּיְבָן עַצְוָתָשָׁמְבָעָרְלָעְגָעָן אָוְן הַאָבָן צַוְאָם טָעָנוֹת:
— וּויְלָגָגָן אַיְזָוּדָרְ שִׁיטָרָ צַוְוִינְגָעָן?...

דָעְרוֹוַיְיָלָעָ אַבְּעָרְ דָעְרָמְאָנְטָן מַעְן זַיְדָן, אָזָן אַיְזָנְטָן
מַעְרָ, וּיְיָ אַ זַּיְגְּדִיקָעְרָ פְּלִיְיטָ אַזְוָן... מַעְן שְׁלָעָפּט צְנוּוֹפָדָן דִּי צְווֹיָ
שְׁמוֹצִיקָעְ הַעֲמָדָעָרָ, מַעְן לְוִיפָּט מִיטָּן זַיְיָ אַיְזָנְטָעָטָן, אָוְן
טָאָזָן. סְאַיְזָן דָאָ — בְּאַקְוּמָעָן אַ קְוִוִּיטָ אַרְיָפָט אַוְיסְצּוֹוֹזָשָׁן
8 שְׁטִיקְלָעָטָן וּוֹעַשּׁ זַאְלָן צְנוּגְוָנוֹגָעָן וּוֹעַרְ אָוְן דָעָר וּוּשְׁעָרָיָ
פָּוּן טָאָזָן...

אַדְוֹאָקָאָטָן אַיְקָסְטָן קָעָן נִיטָרְ פְּאָרְטָרָגָן דִּי עַוְלָהָ, וּוֹאָסּ דִּי
וּוֹלָטָן אַיְזָוּדָרְ לְגָבְּיָ אַיְמָגְּנָעָן: 6 חַדְשִׁים וּיְיָ עַרְ אַיְזָוּדָרְ
שְׁוִין אַוְיסּ אַדְוֹאָקָאָטָן. עַרְ שְׁלָעָפּט זַיְדָן אַיְבָרְ דִּי גָּאָסּ פָּוּן
וּיְלָגָגָן, שְׁטִיטָטָן אַיְזָן אַ רְיִיָּן, כְּדִי צַוְאָבָן דִּי זַיְהָהָ, אָזָן זַיְנָעָן
8 שְׁטִיקְלָעָטָן וּוֹעַשּׁ זַאְלָן צְנוּגְוָנוֹגָעָן וּוֹעַרְ אָוְן דָעָר וּוּשְׁעָרָי
פָּוּן טָאָזָן...

חַבָּרָה, וּוֹאָסּ שְׁטִיטָטָן דָאָ אַיְזָוּדָרְ רְיִיְלָעָטָן:
— בְּעָרָלָ, וּוֹאָסּ הַזְּסָטָן דִּי פְּיִוְשָׁמָעָטָן?

אַגְּנְוּמָעָן צּוּם, טָאָזָן, קָעָן עַסְ נִיטְ פְּאָרְטָרָגָן:
— אַ קְלִינִיקִיטָטָן, פְּאָרְהָאָן זַיְדָן אַיְבָרְ וּוֹאָסּ צַוְאָן זַיְלָעָן...

עַדְעָרְ הַאֲטָטָן זַיְדָן זַיְנָעָן פְּגָאָרְאִינְטָרְעָסְרִוְגְּנָעָן, אַיְנְשָׁעָנִירָ
זַיְ אַיְזָוּדָרְ אַיְמָגְּנָעָן אַהֲטָן גָּאָרְ אַיְבָרְ...

— אַ קְלִינִיקִיטָטָן, אַ וּוּשְׁעָרָיָיָן זַיְנָעָן 50.000
דָעָר פְּרוֹאָלְטָעָרּ פָּוּן דָעָר וּוּשְׁעָרָיָיָן אַיְזָוּדָרְ:

אוֹן קְלָעָרְטָן אָוִיךְ:
— דִּי וּוּשְׁעָרָיָיָן אַרְבָּעָטָן אַיְזָוּדָרְ שִׁיכָּטָן. פְּאָרְהָאָן דָאָ 58
אַרְבָּעָטָרָ אַוְן אַגְּנְעָשְׁטָלְטָעָ, יַדְוָן אַוְן קְרִיסְטָן. דָאָן זַיְנָעָן
בָּאַשְׁעָפְטִיקָטָן דִּי בְּעַסְטָעָ פְּאָכְמָעָנְגָרָ פָּוּן שְׁטָאָטָן.

— מִיר בְּאַדְינְגָעָן אַלְיָעָדָלְטָעָרָ, יַדְוָן אַיְנְשָׁעָנִירָ אַיְבָרְ דָעָר אַיְגָגָרָ
טִיקָעָרְ פְּלִיְיטִים-וּוּשְׁעָרָיָיָן בְּיִם, טָאָזָן:

— 22 מַעְנְטָשָׁן הַאָבָן אַיְזָוּדָרְ אַגְּנְעָצִילָטָן בְּיִם דִּי בָּאַלְיָעָסּ. דִּי
וּוֹשָׁנָס שְׁקָאָלְעָן זַיְקָעָרְ אַיְזָוּדָרְ עַגְּנְגָעָן-פְּלִיְיטִים-וּוּשְׁעָרָיָסּ:

אַקְצּ גַּעַן

AUDIMAS

Šančiai, Juozapavičiaus pr. 78

פֿאַבָּרִיךְ לְאָגָעָרָ:

קָאָוָנָאָסּ, דְּאַוְקָשָׂאָסּ גָּ 26 — טְעָלָיָסּ 24439

12

ד"ר א. מיר

און פון מוויל - חלל

נאך יעדן עסן וווערן אַפְגָעְלִינְגֶט אוֹיף די צִיְינְעֶר אָונְ בָּאַז
זונדעדים אוֹיף די יַאֲסָלְעָס אָונְ צּוֹוִישָׁן די צִיְינְעֶר טִילְכָּלְעָן פָּוּנְ
שְׁפִיןְ. אַנְן די דָאַזְיקָע אַפְגָעְלִינְגֶט טִילְיָן פָּוּנְ שְׁפִיןְ גַּעֲפִינְט זִיךְ
שְׁטַעַנְדִּיקְ אַגְּרוֹטָע צָאָל מִיקְרָאָבָן, וְאָס אַנְטוֹוְילְעָן זִיךְ שְׁנָעֵל
אַדְאַנְקָן דָעַר גַּלְיִיכְמַעְסִיקָר טַעַמְפָעַרְאָטוֹר אָונְ שְׁטַעַנְדִּיקָר פִּיכְיָטָ
קִיטָט פָּוּנְ מוֹילְ-חַלְלָה. אַינְן אַיְינְ מִיקְרָאָבָן אַיְזָ אַפְהָעָנְגִיקָ פָּוּנְ דָעַר
הִינְגַּעַנְעָן פָּוּנְ מוֹילְ-חַלְלָה. אַיְינְ מִילְיָגְדָּמָן פָּוּנְ צִיְינְ-אָפְפָאָצָעָן
אַהֲגִינְעַנְשִׁי גַּעֲפָלְעַגְטָן מוֹילְ-חַלְלָה דָעַרְגִּיטִיס די צָאָל מִיקְרָאָבָן
5 פָּזָן 8 מִילְיאָן, אַיְן דָעַר צִיטָט וּוֹעֵן אַיְן אַנְן אַפְגָעָלְאָז עַבְעָם
מוֹילְ-חַלְלָה גַּעֲפִינְטָמָן זִיךְ אַיְבעָר 800 מִילְיאָן. די מִיקְרָאָבָן
רוֹפָן אַרְוִיס אַבְוּוֹנוֹגָן אַנְצַעְפְּתָלְנָגָן פָּוּנְ די שְׁפִיןְ-זְעַלְעָן; אַיְזָ
בְּקָעָ פָּוּנְ זִיךְ זִינְגָעָן מַסְגָּל אַוְיךְ אַוִיסְצָוְתִּיְיָן גִּיפְטָן (טָאָקְסִין),
וּוֹאָס קָעָן אַרְיוּסְרוֹפָן פָּאַרְשִׁיְידָעָן קְרָאנְקִיטָן. די אַנְטַשְׁטָגְעַנְעָן
יִירְוָן-פְּרָאַזְוקָטָן פִּירָן נִיטָזְלָטָן אַיְבעָר דֻּעַם עַמָּאָ, מִיטָזְלָכָן
עַס זִינְעָן פָּאַרְדָּקָטָן די צִיְינְרָה. דָאָס דָעַרְפִּירָט צָו דָעַר צַעַשְׁתָעָ.
רוֹנְגָ פָּוּנְ די הָאַרְטָע טִילְיָן פָּוּנְ צָאָן אָונְ עַס שָׁאָפָט זִיךְ אַנְעַפְעָ.
בּוֹנְגָ (אַגְּ קָרְאִיעָס).

די הארטע אַפְּגָעֵלִיגֶטָה טִילְיָן אָוֹף די צִינִינָר זַיִנְעָן בָּאַ
קָאנָט אָונְטָעָרָן נָאָמָעָן פָּוּן "צָאן-שְׁטִיְין". דָּעַר צָאן-שְׁטִיְין קָעָן
בָּאַדָּקָן דָּעַם צָאן פָּוּן אַלְעַ קָאנָטָן אָוּן פָּוּנָאנְדָעָרְזָקְסְּנָדִיק וַיַּך
פָּאַרְמָאָכָן אֲפִילּוּ אַלְעַ דָּרְכָנְבָגָג צְוִישָׁן די צִינְעָן, שָׂפְּנָדִיק אַ
סְׁוּלְטָעְנְדִּיקְן "שְׁטִינְיָנְרָעָם צְוּדָעָךְ" פָּוּן אַיְינִיקָעַ גָּרוּאָם וּוָגָן. דָּעַר
"צָאן-שְׁטִיְין" שְׁטָעָרֶת בִּים צָעֵקְיָעָן די שְׁפִּיְין, רַופֵּט אַרְוָסִים אַ
אָנְגִּינְדָּוָגָג פָּוּן די יַאֲסָלָעָט, וְאָסָסְיוֹרֶקֶט מִיט דָּעַר אַרְיִינְדָּרְגָּוָגָג
פָּוּן די מִירְאָבָּן אַיִן אָרגָגְנוּוּס.



13

3. סאניטאר = מעדיציןישע אויפזיכט.
די דאקטויריים און היגייניטיגנס, וואס האבן די אויפזיכט
אַבער די פְּלִיטִים, זייןגען צופרידן מיט די רעוֹלָתָטָן פֿון זַיְעָר
אָרְבָּעֶת. זי דער מאָנָעָן מיר דעם טרוּיעִיקָן צוֹשָׁאנָד, וועָנָן
וועָלָכָן מיר האבן געשְׁרִיבָן אַינְ אָנוֹדוֹעָר עֲרַשְׁטָן רַעֲפָרָטָאָשׁ.
— הַיְנָט אַיְזָע שְׂוִין הַיְשָׁב בְּעֵסֶר גַּעֲוָאָרָן — דַּעֲרַצְיִידָט
משׁוֹן מיר מיט אַשְׁמִינִיבָּא אוּפְּנִימָה פֿונִים.

— הימנט צו = טאג באידינען מיר דא בעי 9.000 פלייטים.
דאָס רוב פון זוי איז אינגעאָרדנט אין אינטערנַאָטן, טיל נוצן
אויס די פֿאָרְשִׁידְעָן בּֿאָשְׁפִּיוֹנוֹג-פּוֹנְקְטָן. אַין סְחָכֶל באָדְינַען
מיר בֵּין אִיצְט 91 פּוֹנְקְטָן.
דער סְגַנְיָאָטָר = הִיגְיָנִישָׁעַר צוֹשְׁטָאנְד אַין באָדְיבַּטְנַדְיק
בעַסְעָר גַּעוֹאָן. עַס אַין פֿאָגְרָעָסְעָרַט גַּעוֹאָרַן דַּי צָאָל בעַטְנָן,
בעַטְוֹעַשׂ, מַעֲבֵל, עַס פֿאָגְרָעָסְעָרַט זַיְד דַּעַר צוֹשְׁטָאנְד פּוֹנְדִּי
שְׁפִינְזִיּוֹן-לְאָגָעָן. אַין טִיל אַינְטָרַנָּאָטָן אַיְוָן שְׁוִין אַפְּלִיכְוּ פֿאָרָאָן
לְיִעַן-זָאָן פּוֹנְדִּעְרָן דַּעַר יִדְישָׁעַר אָנוֹ נִיטְיִדְישָׁעַר פֿרָעָסְעַ.

אָת דערויזס אַיך זיך פון די באָרייכטן:
 19 סְגִנְיוֹנָטָרְעַ דֶּקְטוֹרִים אָוֹן 3 סְפִּצְיָאָלְעַ הַיְגִינְזִיסְטִינְגָּס
 פְּרִירָן די אַרְבָּעַת אַיִן די דָּקְטוֹרִים אָוֹן הַיְגִינְזִיסְטִינְגָּס. בְּלוּוֹן אַיִן חֲוֵדְשׁ
 פְּעֻבְּרָאָרְהָאָבָּן די דָּקְטוֹרִים אָוֹן הַיְגִינְזִיסְטִינְגָּס בְּאוּכְּטַדְּסָה
 אַנְטִיטָאָלְטָן 448 מְאָ. פון דָּעַסְטָן וּזְוֹגָן, קְלָגָן וּזְיך, שְׁלָאָפְטָמָעַן נַאֲך אַיִן
 פְּילִי אַינְטָרְגָּטָן צֹוְיִי פְּעַזְוָן אַיִן אָ בעַט.
 פון דָּעַסְטָן וּזְוֹגָן, טִיְּלָן מִיט די הַיְגִינְזִיסְטִינְגָּס אַיִן זַיְעָרָע
 באָרייכְּטָן, אָז אַיִן אָסְד אַינְטָרְגָּטָן אַיִן קָאָלְטָן.

איינע פון זוי גיט איבער :
אין אלע פונקטען פון "השומר-הצעיר" זייןען דא טענְגעַץ 60-80
קראָקִיט-פֿאָן. מען דארף די קראָנקע אַנטשְׁפֶּרֶעָכִיךְ דערנְגעַץ...
— אַבער — זאנט מיר איינער פון די מעדיצְנָר — פון
פֿעְבְּרוֹאָר בֵּין הַיְנָטָהָבָן מִיד שְׂוִין זַיְעַר פֿיל אַוְיגְּנָעַטָּן.
— אַט, גִּיט צו אַ סְּאַנְּטִיטָרִין, בְּלוּיו אַין חֲודֵש פֿעְבְּרוֹאָר
הַאָבָּן מִיד נְהָאָת 16.436 פֿאָזּוֹכְעָר אַין בָּאָד מִיטָּן דְּזַיְינְסְּקָטָר.
— זַיְיף אָוִיף צו וּוָשָׁן זַיְךְ אַיְזָן פֿאָרָן חֲודֵש פֿאַרטִּילְט
גְּעוֹוָרָן 700 קִילָּא !
אין דַּי שְׁוֹאָכְּבָּרָע סְּאַנְּטִיטָר — פֿונְקָטָן הַאָבָּן דַּי סְּאַנְּטִיטָר
בְּרִינְגָּאָט גַּעֲרְבִּעְטָס 17 מַאָן.
אין פֿעְבְּרוֹאָר הַאָבָּן דַּי דָּקְטוּרִים בָּאוֹוּט 812 לִינְגְּדִיקָּע
קְרָאָנקָע אָוָן עַס זַיְנָעָן בָּהָאנְדָּלְט גְּעוֹוָרָן 356 קְרָאָנקָע אָיָן
אַינְטְּרָנְגָּאָט. שְׁפִּיטָּאָל-הַילְּךְ אַיְזָן דָּוָרָע מַעְדְּצִינְיָשָׁר אַוְיְזִיכְּט
פּוֹן "טָאָן" אַרְוִינְגְּעָבָן גְּעוֹוָרָן 145 פֿעְרָזָן מִיט אַסְּ-הַכְּבָּד
פּוֹן 2,659 שְׁפִּיטָּאָל-טָגָן.

את קלערט מען מיר אויך:
 הויטן בארכיט פון הוידש פערברואר האט די אמאבוילאטאריע
 פון "טאָז" אַרוֹסְטֶגְעַבָּן הילך פאָר 5,648 דערצ'ו זינגען
 אַרוֹסְטֶגְעַבָּן געוואָרָן 4,534 רצעעפֿטן. די פְּלִיעִיטִים אַינְטֶרְנָאָטָן
 אוּזָן פָּאָרְטִיְּלָט גַּוְיְ�וָרָן 103 אַרטְיקָע אַפְּטִיקְלָעַ.
 די באָרִיכְטִן זינגען פּוֹל מִיט צִיפְּעָרָן, די באָרִיכְטִס אַפְּגָעָ-
 בער שטראָלְן מִיט צוֹפְּרִידְנְקִיטִי פּוֹן זַיְעָרָע רַעֲזָוְלְטָאָטָן, אַבעָר...
 אַבעָר ווי לאָנג איז דָּעַן דָּעַן שִׁיעָר צַו וּוּאָפָּן זַיְעָר
 חַמְוָן אַבְּלָהָרְבוֹן?

פָּנִים דְּעַסֶּת וּוֹעֲגָן, פָּנִים דְּעַסֶּת וּוֹעֲגָן זִיבְּגָעָן דַּי פְּלִימִיטָם נָאֵךְ אֵלִי
צַעֲשָׂתְּרִיטָם אָוֹן צַעֲטָרָגָן. עַפְעָס טְרִיבִּיטָּזָי, עַפְעָס יְאָגָט זָי, עַפְעָס...
— וּוֹי קָעָן מַעַן דָּעַן אַיְנִינִיצָן!
— אַ פְּעַטְמָרָא אַיְן אַפְּמָעַרְקָעָ...
— אַ בְּרוֹדְעָרָא אַיְן אַרְגָּנְטִינָעָ...
— אַ סְעַרְטִיפִּיקָאָט.
— אַ וּוֹיזָע.

FOLKSGEZUNT! „LIAUDIES SVEIKATA“ „Santé de Peuple“

Populariai - mokslinis iliustruotas mėnesinis žurnalas skirtas
higienos ir medicinos reikalams

Kaina 30 centų.
1940 m. balandžio mėn.

Printed in Lithuania

TURINYS:

- 1) Dr. L. LEIZERAVIČIUS — Pavasaris ateina... 2) Dr. I. TIOMKINAS — Angina;
 3) Dr. G. GELMANAS — Prof. Bezredkis ir jo moksliniai darbai; 4) Dr. H. FEJGUSAS — Maca žūrint iš
 dietos išeinamo punkto; 5) Dr. B. DUBINSKIS — Moteries higiena. 6) Dr. A. RIMAVIČIUS — Skiepyjimai ir
 įsikalbėjimai; 7) Dr. I. MOVŠAVIČIUS — Apie kai kurių namiinių vazonų-augalų nuodingas ypatybes;
 8) K. HERMANAS — Atbėgėliai (Reportažas); 9) Dr. A. MICHAS — Dantų ir burnos tušumas higiena;
 10) Ką nuveikia „Ozė“ atbėgelių naudai; 11) Didelis „Toso“ darbas Varšuvoje; 12) „Motinės
 ir vaiko S. S. R. S“ paroda Kaune.

Redakcijos ir administracijos adresas:
 Vilnius, Ožeškiénės g-vė № 7, p. d. № 69.



אינוח אל טן:

- (1) דער פרילינגן קומז... ד"ר ג. לַיְזֶרָבִּיְשׁוֹ
 (2) אֲנֵנִינַץ ד"ר י. טַיְמָקִין
 (3) פֿרָאָפּ בְּעַזְרָעַדָּקָא אָוּן זִינְבּוּ וְוִיסְנְשָׂאָפּטְלָעַכּ אַרְבְּצָטּ ד"ר ג. גַּעַלְמָאָן
 (4) מְצָה פֿוּן דִּיעַטְעַטְיְשָׁן שְׁזָאנְדְּפִינְקָטּ ד"ר ה. פִּיגּוֹס
 (5) הַיְגִינְעַן פֿוּן דָּעַרְ פְּרוּיְ ד"ר ב. דּוּבִּינְסִקי
 (6) אַיְמָנוֹנְגָּזָן אֶן אַפְּנִירִיְדָעָנִישָׁן ד"ר אַרְיָם אַונְטוֹשִׁש
 (7) וּוֹעֲנָן דִּי גְּבָטִיקָעּ אַיְגְּנָשָׁעָטָן פֿוּן אַיְרָקָעּ שְׁטוּבִּיקָעּ
 וּוֹאָצָן - גְּעוּוֹיכְקָן ד"ר י. מַאֲוֹשָׁחָווֹיטִשׁ
 (8) פְּלוֹיטִים (רֻעְפָּאָרְטָאָזֶשׁ) ד"ר ק. הָרְמָאָן
 (9) הַיְגִינְעַן פֿוּן צִיְנָעָר אָוּן פֿוּן מוֹלִיךְ-חַלְקָה ד"ר א. מִיר
 (10) וּוֹאָעּ טָטָם פְּאָרְ דִּי פְּלִינְיְתִים
 (11) דִּי גְּרוּסָעּ צְרָבָעָטּ פֿוּן, טָאָזָן וְוָאָרְשָׁעּ
 (12) דִּי אוּסְטָעַלְגָּזּ “אַוְטָעָר אָוּן קִינְדּ” אַיְן סְצָדָר אַיְן קָאָנוֹגָס
 אַנְגָּסָן

אַבְּאָנְגָּמָעָנְטָסּ - פְּרִינְזָן:
 דָּעַדְקָטָאָרְהָ, מָאָזּ אַרְיָסְגָּעְבָּרּ: גַּעַז, אַזְעָז אַיְן וּוּלְנִיּוֹסּ.

אַיְרָ — 3 לִיטָן
 אַזְעָז אַזְר — 1.50 לִיטָן
 אַיְסְלָאָנְדּ — 1 דָּזְלָאָר אַיְרָ

אַנְגָּסָן - פְּרִינְזָן: אַיְן טְפָקָסָטּ 1, זַיִת 200 לִיטָן
 נַאֲכָנָן טְפָקָסָטּ 1, זַיִת 300 לִיטָן.

Redaktorius: GIRŠA MACAS.

Leidėjas: Vilniaus Žydų Sveikatos Draugija „OZE“.

Š. Rindziunskio Spaustuvė. Vilnius, Didžioji g-vė 39, Telefono № 8-21.